

V ZLOT FILOZOFICZNY

Instytut Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego
Kraków, 29-31 maja 2009 roku

W dniach 29-31 maja 2009 r. w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie w Collegium Broscinianum odbył się V Zlot Filozoficzny. Jak zwykle cieszył się on dużym zainteresowaniem młodych adeptów filozofii z wielu polskich uczelni. Konferencja jednak, jak zapewniali organizatorzy (Ośrodek Badań Filozoficznych, Koło Naukowe Studentów Filozofii UJ i Sekcja Filozofii Prawa UJ), zaadresowana była nie tylko do filozofów, ale także do tych, którzy zajmują się dziedzinami filozofii pokrewnymi: logiką, kognitywistyką, sztuczną inteligencją, lingwistyką, socjologią, psychologią, prawem czy kulturoznawstwem. Godny podkreślenia jest też fakt, że konferencja miała dwujęzyczny, polsko-angielski charakter. Organizatorzy nie wskazali przy tym na jej motyw przewodni. Każdy z uczestników mógł dzięki temu wygłosić referat na dowolny, interesujący go temat. Patronat medialny nad Zlotem sprawował portal filozofia.pl, patronat naukowy z kolei objęła prof. dr hab. Maria Flis, dziekan Wydziału Filozoficznego UJ wraz z Kołem Młodych Sekcji Polskiej Międzynarodowego Stowarzyszenia Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej IVR oraz Centrum Kopernika badań Interdyscyplinarnych. Zlot trwał trzy dni i zgromadził około 200 uczestników z takich ośrodków naukowych jak: Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II czy Uniwersytet Gdański. Dla zainteresowanych przewidziano dwie formy uczestnictwa: czynną i bierną. Pierwsza wiązała się z wygłoszeniem referatu na wybrany przez siebie temat. Streszczenia wystąpień zostały opublikowane w tomie abstraktów, który otrzymali wszyscy przybyli na konferencję.

Program Zlotu przewidywał wystąpienia uczestników, warsztaty, seminaria i wykłady otwarte z różnych dziedzin nauki, prowadzone przez profesorów z polskich uczelni, m.in. dr hab. A. Bielik-Robson (PAN), dra hab. B. Brożka (UJ), dra hab. J. Malinowskiego (UMK) czy dra hab. A. Nowaka (UJ).

Konferencja rozpoczęła się w piątek rano, a zakończyła w niedzielę w godzinach popołudniowych. Po powitaniu uczestników gospodarze zaprosili ich do wysłuchania wykładów. W tej jednak kwestii czekała na gości nie lada trudność. Rozkład zajęć, jaki otrzymali od organizatorów, przewidywał wszak dużą liczbę wystąpień (141 plus 1 wykład otwarty, wygłoszony poza sekcjami), pogrupowanych w licznych, zróżnicowanych tematycznie sekcjach. Co więcej, sekcje te i realizowane w ich ramach wystąpienia odbywały się równoległe względem siebie. W danej grupie tematycznej miało miejsce od 8 do 10 wykładów, których przebieg nadzorował powołany do tego moderator. Referent z kolei dysponował czasem 30 minut, z czego 10 przeznaczano zwykle na dyskusję, podczas której można było wyjaśnić wątpliwości bądź związane z treścią referatów, bądź dotyczące problematyki poruszanej w wystąpieniu. Duża liczba referatów i sekcji sprawiała, że uczestnicy nierzadko byli zmuszeni do wyboru między poszczególnymi wystąpieniami. Wobec tego musieli przyjąć jedną z dwóch strategii. Pierwsza polegała na pozostaniu w konkretnej sekcji i wysłuchaniu wszystkich w jej ramach wykładów. Umożliwiało to zorientowanie się w kwestii, jakie zagadnienia w danej sekcji cieszą się największym zainteresowaniem, a jakie są pomijane. Drugą z możliwych opcji było swobodne przemieszczanie się między sekcjami. Dawało to możliwość wysłuchania znacznej większości tych wykładów, które wydawały się gościom interesujące. Co więcej, uczestnicy mieli do wyboru nie tylko słuchanie wystąpień, ale i udział w odbywających się równoległe z nimi warsztatach, prowadzonych przez znanych profesorów. Zajęcia te służyły nie tylko bliższemu poznaniu ich poglądów, ale dawały też możliwość zaznajomienia się z innymi młodymi adeptami filozofii.

Pierwszego dnia odbyło się 26 wykładów w czterech sekcjach: „Filozofia ponowoczesna” (7 referatów), „Etyka” (7), „Filozofia Wschodu” (6) i „Filozofia niemiecka” (6). W sekcji „Etyki” największą popularnością cieszyła się filozofia I. Kanta. Zagadnienia z tej materii podjęto w trzech referatach, z czego dwa dotyczyły imperatywu kategorycznego (M. Bednarska, *Imperatyw kategoryczny Kanta oraz Zasada Odpowiedzialności Jonsa wobec człowieka w mediach*; E. Wyrębska, *Czy imperatyw kategoryczny jest pusty? Apologia nauki moralności Immanuela Kanta*), jeden zaś problemu wolności (A. Kacprzak, *Zło a kwestia wolności w filozofii Immanuela Kanta*). W „Filozofii ponowoczesnej” trudno było wskazać na dominujące tendencje. Słów kilka powiedziano zarówno o *Idealnej racjonalnej akceptowalności w ujęciu Richard Rorty’ego* (I. Janus), o *Sieciach, translacjach ontologiach lokalnych* (T. Kaszubski), jak też o *Sposobach konceptualizowania „inności” w refleksji postmodernistycznej – kim jest „Inny” w opisie etnograficznym?* (K. Dobosz). W sekcji „Filozofii Wschodu” prym wiodła tematyka etyczna (N. Nadkańska, *Pytanie o prawo naturalne w kontekście etyki hinduistycznej, buddyjskiej oraz współczesnego prawa indyjskiego*; M. Świątczak, *Konfucjusz – chiński Sokrates?*), w „Filozofii niemieckiej” z kolei dość dużą popularnością cieszyły się poglądy czołowej postaci niemieckiej hermeneutyki H.-G. Gadamera (Sz. Nowak, *Peirce’a i Gadamera pojęcie obrazu*;

A. Serafin, *Epagoge w hermeneutyce Gadamera*), a także M. Heideggera (A. Musioł, *Filozofia jako krytyka poznania, a filozofia jako ontologia fundamentalna. Filozoficzne projekty Ernsta Cassirera i Martina Heideggera*; M. Hoły, *Nic – pustka – bezgrunt: Heideggerowskie ujęcia „nicości”*).

Tego dnia przewidziano też zajęcia warsztatowe. Pierwsze prowadził prof. T. Placcek (UJ) („Współczesne koncepcje przyczynowości: Mackie, Lewis, Belnap”), drugie – dr R. Urbaniak („Wprowadzenie do logika adaptacyjnych, cz. 1”), trzecie – dr S. Walczewska („Filozofia feministyczna”), czwarte natomiast, w języku angielskim – „Pearson Break, or how regain free will after Libet – if we really want it...” – mgr M. Kittel.

Szczególnie interesująco przebiegały zajęcia dr Walczewskiej ze względu na przeprowadzenie przez organizatorkę śmiałego eksperymentu myślowego. Prowadząca zaproponowała uczestnikom, by ci wyobrazili sobie, że oto pewnego dnia budzą się rano jako zupełnie inna osoba – kobiety jako mężczyźni, a mężczyźni jako kobiety. Eksperyment ten miał za zadanie, z jednej strony, wprowadzić obecnych w kwestię zagadnienia feminizmu – tego, czy możliwa jest filozoficzna refleksja nad płcią i czy ów feminizm można wyodrębnić jako osobny kierunek w filozofii, z drugiej zaś kształtować zdolność empatii. Poza tym był po prostu okazją do dobrej zabawy. Godny odnotowania jest też fakt obecności na zajęciach znacznego grona przedstawicieli „płci brzydkiej”.

Drugi dzień rozpoczął się serią przedpołudniowych wykładów. Tego dnia zaplanowano 71 wystąpień w siedmiu grupach. Zwolennicy zagadnień moralnych kontynuowali swe rozważania w sekcji „Etyki”. Tym razem referaty dotyczyły m.in. pojęcia przyzwyczajenia, sceptycyzmu moralnego oraz kontekstualizmu (M. Harasimowicz. *O pojęciu przyzwyczajenia*; Z. Kasprzyk, *Sceptycyzm moralny i kontekstualizm*). Miejsce pozostałych piątkowych sekcji zajęły nowe, nie mniej zajmujące. W „Antropologii filozoficznej” dało się zauważyć zainteresowanie wątkami kultury judaistycznej, przede wszystkim judaistyczną mitologią i współczesną żydowską filozofią (M. Puczyłowski, *Joseph Sloveitchik – Antropologia filozoficzna współczesnego judaizmu*; K. Banach, *Archetyp golema w cybernetyce Norberta Wienera*). Dość kontrowersyjnym i szeroko komentowanym okazało się wystąpienie A. Kozłowskiej, która dokonała, zgodnie z tym, co sugerował tytuł jej wystąpienia, próby „ożenienia” św. Tomasza z Akwinu z Zygmuntem Freudem; pretekstem do tego było omówienie przez autorkę koncepcji nerwic represyjnych A. Terruwe i C. Baarsa. W sekcji „Filozofii prawa i polityki” dominowało zainteresowanie etyką (M. K. Kucz, *Etyka i standardy w organizacjach pozarządowych w Polsce*; A. Dyrda, *Filozofia odpowiedzialności prawniczej*) oraz teoretykami prawa, takimi jak: F. Bacon i H. Arendt (P. Kawalek, *Francisa Bacona wizja prawa*; M. Robaszkiewicz, *Filozofia praktyczna w praktyce. Koncepcja ćwiczeń w myśleniu politycznym Hannah Arendt jako narzędzie rozwoju wrażliwości filozoficznej*).

Jeśli chodzi o pozostałe sekcje, to w „Filozofii w nauce”, której patronowało Centrum Kopernika, dużą popularnością cieszyły się wątki z pogranicza metodologii i etyki (Ł. Pyfel, *Od teorii ugruntowanej do ugruntowanego teoretyzowania – dzieje pewnej metodologii*; A. Midura, *Cel i metoda. Kilka argumentów w debacie o normatywnym naturalizmie*). W „Metafizyce analitycznej” z kolei na uwagę zasługuje referat z zakresu tomistycznej koncepcji języka M. A. Krapca *krytyka współczesnej filozofii języka* autorstwa J. Oblizajka. Było to jedno z nielicznych wystąpień podejmujące problematykę tomizmu egzystencjalnego.

Zdecydowanie najciekawszym punktem sobotniego przedpołudnia były warsztaty dra hab. A. Nowaka: „Filozoficzne aspekty wartościowania sztuki współczesnej”. Rozpoczął się on wizytą w galerii sztuki współczesnej „F.A.I.T”, gdzie uczestnicy zajęć mieli okazję zapoznać się z abstrakcyjną twórczością młodego artysty T. Barana, studenta krakowskiej ASP. Obejrzenie wystawy zaś miało być tylko wstępem do namysłu nad sensem, założeniami i sposobem wartościowania sztuki współczesnej. Warsztaty wypełniały refleksje uczestników nad obejrzaną wcześniej wystawą, które były systematyzowane przez uwagi dra hab. A. Nowaka. Prowadzący wskazywał m.in. na cechy charakterystyczne sztuki współczesnej, przede wszystkim na jej zerwanie z klasycznym kanonem (kalotropizmem i mimetyzmem) na rzecz defiguryzacji i ekspresyjności. Dr Nowak zastanawiał się, czy wobec tego możliwy jest racjonalny namysł nad sztuką. Niestety nie udzielił na to pytanie odpowiedzi.

Popołudnie zapowiadało się równie interesująco. W „Filozofii polityki” referowano poglądy F. Bacona, A. Smitha, E. Burke’a, J. Deweya i W. Lippmanna, jednak prymat w tej sekcji wiodły rozważania o utopiach (J. Janik, *„Nowa Atlantyda” Franciszka Bacona jako dzieło wyjątkowe na tle innych utopii wczesnonowożytnych*; W. Doraczyński, *Historia politycznego mitu*). W „Filozofii religii” na pierwszy plan wysuwało się zagadnienie ateizmu w ujęciu R. Dawkinsa (P. Stankiewicz, *Richarda Dawkinsa „Bóg urojony” – krytyka z punktu widzenia ateisty*). Niemałym zainteresowaniem cieszyły się także wykłady w języku angielskim, na których omawiano m.in. zagadnienia światów możliwych i multikulturalizmu (K. Adamek, *Possible worlds and physics*; T. Krause, *Multiculturalism and culture clashes: philosophical aspects on the basis of the modern British Muslim minority case*).

W ramach popołudniowych zajęć dr hab. B. Brożek i dr W. Załuski badali „Biologiczne podstawy etyki i prawa”, dr R. Urbaniak kontynuował rozpoczęte dzień wcześniej „Wprowadzenie do logik adaptacyjnych”, natomiast dr hab. A. Bielik-Robson podczas warsztatów „Co to jest kryptoteologia?” próbowała ukazać główne wątki tzw. myśli postsekularyzacyjnej, której zwolennicy, głosząc przekonanie o obecności w każdej, nawet najbardziej laickiej myśli filozoficznej założeń ściśle teologicznych, kwestionują podział na wiedzę filozoficzną i niezależną od niej wiedzę teologiczną. Pani dr Bielik-Robson wskazywała na to, że kryptoteologia nadaje nowy wymiar sporom filozoficzno-teologicznym, ukazując, że wbrew powszechnym przeświadczeniom teologia i filozofia różnią się od siebie tylko rodzajem obietnicy eschatologicznej.

Niedziela była ostatnim dniem konferencji. Tego dnia wygłoszono 44 referaty realizowane w czerech grupach tematycznych: „Historia filozofii”, „Estetyka i filozofia współczesna”, „Kognitywistyka” i „Filozofia języka”. Na zdecydowane wyróżnienie zasługują referaty z tej ostatniej, ze względu na to, że poruszano w nich aktualne problemy, z jakimi usiłuje mierzyć się współczesna filozofia, takimi jak: problem relatywizmu (M. Roszyk, *Relatywizm teoretyczny a koncepcje prawdy*), relacja umysł–ciało (A. Żiółkowski, *Dlaczego argument Putnama z „Mózgów w naczyniu” nie jest argumentem antysceptyckim*) oraz sceptycyzmu (T. Szubart, *Johna L. Austina remedium na fundamentalizm i sceptycyzm*). W sekcji „Kognitywistyki” natomiast dominowała tematyka roli języka w poznaniu m.in. u Heideggera (A. Błaszowski, *Panie Heideggerze, co zwie się myśleniem? Fenomenologia na gruncie problemów filozofii umysłu*) i Chomsky’ego (P. Wołkowski, *Biologiczne aspekty Chomsky’ego teorii zdolności językowej*). Osłą dyskusji w sekcji „Estetyki” była problematyka relacji sztuki do religii (A. Nalepa, *Melancholia religijna w filmach Ingmara Bergmanna i pismach Sørensa Kierkegaarda*; J. Tomczyk, *Myśl ucieleśniona – ciało umyślone. Rozważania o doświadczeniach soma estetycznych*). W grupie „Historia filozofii” z kolei interpretowano poglądy I. Kanta, B. Spinozy, R. Descartesa czy Hildegardy z Bingen (M. Otlewska, *Symbolizm świata Hildegardy z Bingen*; R. Kur, *Jak to Kartezjusz obraził duszę?*; L. Hess, *Fakt i norma w myśli Spinozy*). Tego dnia nie przewidziano już żadnych warsztatów. Zlot zakończył się w niedzielę w godzinach popołudniowych.

Podsumowując, podczas Zlotu wygłoszono 141 referatów w trzynastu różnych sekcjach tematycznych: „Filozofii ponowoczesnej” (7), „Etyki” (15), „Filozofii Wschodu” (6), „Filozofii niemieckiej” (6), „Filozofii w nauce” (8), „Filozofii prawa i polityki” (16), „Antropologii filozoficznej” (12), „Metafilozofii analitycznej i filozofii języka” (16), „Logiki” (7), „Filozofii religii” (7), „Historii filozofii” (12), „Estetyki i sztuki współczesnej” (12), „Kognitywistyki” (12). Pięć wykładów przedstawiono w sekcji „Presentations in English”. W ramach Zlotu odbyło się też osiem warsztatów. Pierwszego dnia wygłoszono 26 wykładów w czterech sekcjach tematycznych, drugiego – 71 w siedmiu grupach, ostatniego dnia imprezy można zaś było wysłuchać 44 wystąpień pogrupowanych w cztery działy zagadnień.

Zaproponowane przez organizatorów mieszane (przedmiotowo-historyczno-geograficzne) kryterium podziału sekcji nie czyniło jednak zadość różnorodności tematów poruszanych w wystąpieniach. Zupełnie zbędne wydaje się wyróżnienie przez organizatorów sekcji „Filozofii niemieckiej”, w której tematy wystąpień dotyczyły zagadnień teorii poznania, filozofii analitycznej i ontologii (*Metafilozofia wczesnego Wittgensteina; Filozofia jako krytyka poznania a filozofia jako ontologia fundamentalna. Filozoficzne projekty Ernsta Cassirera i Martina Heideggera*), i w związku z tym zakresowo pokrywały się z innymi sekcjami. Co więcej, konsekwencja nakazywałaby do tej sekcji włączyć także wystąpienia dotyczące filozofii I. Kanta czy G. Hegla, a referaty o tej tematyce zostały zaklasyfikowane gdzie indziej – pierwszy

do sekcji „Etyki”, drugi do „Antropologii”. Zastanawiający jest też motyw, jakim kierowali się organizatorzy, by z dość szerokiego spektrum możliwości wybrać i wyróżnić akurat filozofię niemiecką, a nie np. francuską czy brytyjską? Równie niepotrzebne wydaje się wyznaczenie w tym „gąszczu” sekcji „Historii filozofii”, z tego mianowicie względu, że z jednej strony większość zagadnień tam omawianych z powodzeniem mogłaby być realizowana w innych grupach tematycznych, np. referaty *Człowiek wściekły Michaela de Montaigne* (M. Marczuk) czy *Jak to Kartezjusz obraził duszę?* (R. Kur) znalazłyby swoje miejsce w sekcji „Antropologii”, a wykład *Dwie wersje dowodu ontologicznego* J. Cieślara zasiliłby szeregi sekcji „Filozofii religii”, z drugiej zaś strony wiele wystąpień z innych sekcjach można by uznać za *stricte* historycznofilozoficzne (np. M. Janiak, *Pojęcie filozofii w myśli Karla Jaspersa*; Sz. Nowak, *Peirce’a i Gadamera ontologia obrazu*). Wobec tego należałoby albo rozszerzyć ilość wystąpień w sekcji „Historii filozofii” kosztem innych grup tematycznych albo z niej zrezygnować. Ponadto organizatorzy marginalnie potraktowali zagadnienia z zakresu epistemologii. Dla referatów z tej dziedziny nie przewidziano osobnej sekcji, a umieszczono je dość przypadkowo w innych, takich jak: „Filozofia języka” (M. Roszyk, *Relatywizm teoretyczny a koncepcje prawdy*), „Kognitywistyka” (J. Komorowska, *Poznanie bezpośrednie – problem z interakcją*) czy „Filozofia niemiecka” (A. Musioł, *Filozofia jako krytyka poznania a filozofia jako ontologia fundamentalna. Filozoficzne projekty Ernsta Cassirera i Martina Heideggera*).

Dokonując oceny konferencji, nie sposób nie wskazać też na tendencje dominujące w wygłoszonych wystąpieniach. Czyniąc to, można wziąć pod uwagę co najmniej dwa kryteria. Pierwsze, „personalne”, wskazuje na to, czyje poglądy cieszą się największym upodobaniem młodych adeptów filozofii. Analiza referatów pod tym kątem wskazuje na dużą popularność myśli I. Kanta (6), L. Wittgensteina (5) i M. Heideggera (5). Kryterium przedmiotowe (dotyczące podziału na dyscypliny filozoficzne) ujawnia z kolei duże zamiłowanie do szeroko pojętej filozofii języka i kognitywistyki (46). W świetle tych obserwacji można także wysnuć wnioski, że dość znikome wydaje się w chwili obecnej zainteresowanie filozofią starożytną i średnio-wieczną. O ile dało się zauważyć nieliczne odwołania do systemów Platona, Hildegardy z Bingen czy św. Tomasza, o tyle myśl Arystotelesa, św. Augustyna, Dunsza Szkota i innych filozofów tamtych okresów była właściwie na Zlocie nieobecna. Zdumiewający jest także fakt dość małego zainteresowania zagadnieniem relatywizmu, który wydaje się być zagadnieniem istotnym we współczesnym dyskursie choćby nad moralnością.

W zamierzeniu organizatorów celem Zlotu jest umożliwienie zaprezentowania wyników własnych badań z zakresu interesujących uczestników zagadnień. Niestety większość obecnych na Zlocie referentów ograniczyła się w swoich wystąpieniach tylko do krótkiego zreferowania poglądów danego filozofa, często nawet nie siląc się na kilka słów komentarza.

Na koniec warto wspomnieć o dość dobrej organizacji konferencji. Wykłady odbywały się zgodnie z harmonogramem, moderatorzy poszczególnych sekcji dbali o dyscyplinę prelegentów, wobec czego wszystko przebiegało sprawnie i bez opóźnień. Gospodarze zadbali też o przyjemną atmosferę. Zapewniali możliwość dyskusji, swobodę i otwartość na polemikę.

Udział w V Zlocie Filozoficznym był bardzo dobrą okazją do tego, by – po pierwsze – przyjrzeć się dominującym obecnie trendom w filozofii, po drugie – poszerzyć perspektywę spojrzenia na problemy i wyzwania, przed jakimi stoi współczesna filozofia, po trzecie zaś – poznać warsztat badawczy innych „miłośników mądrości”.

Piotr Pietras, Joanna Szydłowska
Wydział Filozofii KUL

VII OGÓLNOPOLSKIE FORUM FILOZOFICZNE MŁODYCH

Uniwersytet Pedagogiczny
im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
16-17 maja 2009 roku

W połowie maja 2009 r. odbyło się w Krakowie doroczne, już siódme z kolei Ogólnopolskie Forum Filozoficzne Młodych. Pomysłodawcą i głównym organizatorem tego zdarzenia jest dr Grzegorz Trela, adiunkt w Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Konferencja ta ma formułę otwartą, tzn. nie posiada tematu przewodniego, co pozwala uczestnikom – młodym adeptom filozofii (tj. studentom i doktorantom) z całej Polski – zaprezentować dokładnie tę problematykę, jaką się interesują czy też w danym czasie zajmują w związku pisaniami prac dyplomowych. Dzięki temu Forum dostarcza interesującego przeglądu problematyki, jaką zajmują się młodzi filozofowie w Polsce, i jednocześnie pozwala przyjrzeć się stylowi, w jakim się interesującymi ich zagadnieniami zajmują.

Tegoroczna edycja Forum zgromadziła uczestników ze znaczącej liczby uczelni, mianowicie aż piętnastu. Najliczniejszą grupę stanowili uczestnicy z Uniwersytetu Jagiellońskiego (10 osób) oraz Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu (7 osób). Znacząca była ponadto reprezentacja Uniwersytetu Warszawskiego (5 osób), Uniwersytetu Śląskiego (4 osoby) oraz Uniwersytetu Zielonogórskiego, Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie i Uniwersytetu Wrocławskiego (po 3 osoby). Pojedynczy uczestnicy reprezentowali pozostałe uczelnie: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Papieską Akademię